

Als landkaartenfetsij vind ik de 'Topotijdreis' een van de meest welkome verworvenheden van het digitale tijdperk. Met die site ben ik uren zoet, althans fysiek. Psychisch geenszins want het naar voren halen, uitvergroten en bestuderen van ruim twee eeuwen topografische detailkaarten doen 'the windmills of the mind' fors draaien. Begin negentiende eeuw, na afloop van de Napoleontische tijd, kwam het in Nederland tot oprichting van een Topografisch Bureau dat, onder supervisie van militaire autoriteiten, planmatig aan de slag ging de natie te karteren. Nadat meningsverschillen over de aanpak waren gladgestreken, gingen er enkele decennia overheen eer de klus was geklaard. Dankzij die 'Militaire Verkenningen' kunnen wij anno heden, zittend achter de PC, van iedere plek in de natie bekijken en uitvergroten hoe het er daar tot ruim twee eeuwen terug topografisch uitzag. Het is een fascinerende bezigheid. Laten wij een eenmaal geselecteerde kaartlocatie vanaf de eerste helft van de negentiende eeuw afrollen naar het heden, dan gaat een film van kaartbeelden over het scherm die ons de veranderingen in die twee eeuwen tonen. Zoals, bijvoorbeeld, in en rond het Brielsche Gat.

Bij het langsgaan van de tijdlijn voor het Brielsche Gat laat Topotijdreis voor het tijdvak 1815 tot en met 1849 een onveranderd kaartbeeld zien met slechts enkele namen. Natuurlijk staat het vestingstadje Brielle aangegeven en ook Oostvoorne; dan Rozenburg en ook De Beer. Naar de naam Brielsche Gat is het vergeefs zoeken. Die naam verschijnt pas een eeuw later. Te lezen staat 'Monding van de Maas' met daarin 'De Vlake'. De naam van de kaart is 'Hoek van Holland'.

De topokaart die in het jaar 1850 verschijnt

Topografische kaart van omstreeks 1850 Brielsche Gat

is gedetailleerder. Er staan aanzienlijk meer namen en in beeld komt een riviermonding die de fantasie van een natuurliefhebber op hol doet slaan. In dat jaar 1850 stond de uit het eind van de veertiende eeuw daterende Sint-Catharijnekerk van Brielle met zijn 57 meter hoge toren er al bijna vier eeuwen. Het is boeiend om vanaf 1850 de tijdlijn te volgen tot 1930, het oprichtingsjaar van de KNNV Voorne. In die periode tekende de toren van Brielle dus weer tachtig jaar bij en bleef deze het ruime kustvlakteschap van de Brielsche Maas en haar monding visueel dominant beheersen. Pas omstreeks dat oprichtingsjaar verschijnt de naam 'Brielsche Gat' op het scherm. De bewoners van Voorne hadden, noordwaarts kijkend, zicht op Rozenburg en de Beer maar daarmee was alles gezegd. Vanuit Brielle was er een veerdienst naar Rozenburg maar verder was dat eiland een moeilijk bereikbaar oord van landbouwvelden en de wijde uitgestrektheid van De Beer, waarvan de ontoegankelijkheid vanuit Voorne extra onderstreept werd door de aanwezigheid van de z.g. Vogelplaat, een immens zoutwatermoeras van getijdenslikken, riet en biezenvelden. Hoe het daar toegang is te lezen in het hoofdstuk 'Naar het wijde slik' in Het Vogeleiland, het fameuze boek over De Beer dat verscheen in het oprichtingsjaar van de KNNV Voorne. Er zullen nog wel bewoners van Voorne zijn die zich herinneren hoe ze, staande op de Boulevard van Oostvoorne en kijkend naar het noorden, van een onbegrensde gezichtseinder konden genieten met, naar rechts, de open monding van de Brielsche Maas. Liederen die zulke netvliesbeelden meedragen zijn wél in het bezit van een leeftijd die aardig loopt in de richting van de zeer, zeer sterken.

Beeld vanaf duintjes zuidkant De Beer over Brielsche Gat heen richting Voorne. Foto van F.P.J. Kooijmans van waarschijnlijk omstreeks 1930

In de kwarteeuw die volgde na 1940 veranderde dat schouwspel grondig, een ommekeer die nog steeds doorgaat. Die ommekeer begon in 1940, het jaar dat Nederland werd bezet door de Duitsers. Deze selecteerden De Beer als een van de kernlocaties voor hun Atlantikwall. De bouwactiviteiten voor die mega kustverdedigingswerken moeten vanaf de Oostvoornse Boulevard indringend te zien geweest zijn. Dat geldt ook voor de inpoldering van het 'Vogeleiland'. De plannen hiervoor gingen al in de dertiger jaren in Haagse bestuurskamers over tafel. Die inpoldering, waarvoor op De Beer bijna zes kilometer aan dijken aangelegd werd, leverde uiteindelijk 318 hectare landbouwgrond op. Die dijktracés sloten een belangrijk deel van het resterende deel van De Beer af van het Brielsche Gat, waardoor dat terreindeel verstoken raakte van de voor het milieu van De Beer waardevolle dynamiek.

Aanleg Brielse Dam door het Brielsche Gat in 1949. Foto: F.P.J. Kooijmans

Ná WOII gingen de cultuurhistorische ingrepen door. De in 1950 voltooide Brielse Dam gaf Voorne een vaste verbinding met Rozenburg en enkele jaren later werden de plannen bekend die Rotterdam voor Rozenburg inclusief De Beer aan het uitbroeden was. Wanneer men Topotijdreis langsgaat om via kaarten bevestigd te krijgen hoezeer het voormalige Brielsche Gat en omgeving vanaf ruwweg 1960 tot heden veranderden, krijgt men mentaal wel wat te verstouwen. Staande op de Oostvoornse Boulevard is die metamorfose een voltreffer op ons netvlies.

Kluten en bergeenden

Ik keek op 30 april 1951 voor het eerst vanaf die Oostvoornse Boulevard over het

Als landkaartenfetsij vind ik de 'Topotijdreis' een van de meest welkome verworvenheden van het digitale tijdperk. Met die site ben ik uren zoet, althans fysiek. Psychisch geenszins want het naar voren halen, uitvergroten en bestuderen van ruim twee eeuwen topografische detailkaarten doen 'the windmills of the mind' fors draaien. Begin negentiende eeuw, na afloop van de Napoleontische tijd, kwam het in Nederland tot oprichting van een Topografisch Bureau dat, onder supervisie van militaire autoriteiten, planmatig aan de slag ging de natie te karteren. Nadat meningsverschillen over de aanpak waren gladgestreken, gingen er enkele decennia overheen eer de klus was geklaard. Dankzij die 'Militaire Verkenningen' kunnen wij anno heden, zittend achter de PC, van iedere plek in de natie bekijken en uitvergroten hoe het er daar tot ruim twee eeuwen terug topografisch uitzag. Het is een fascinerende bezigheid. Laten wij een eenmaal geselecteerde kaartlocatie vanaf de eerste helft van de negentiende eeuw afrollen naar het heden, dan gaat een film van kaartbeelden over het scherm die ons de veranderingen in die twee eeuwen tonen. Zoals, bijvoorbeeld, in en rond het Brielsche Gat.

Bij het langsgaan van de tijdlijn voor het Brielsche Gat laat Topotijdreis voor het tijdvak 1815 tot en met 1849 een onveranderd kaartbeeld zien met slechts enkele namen. Natuurlijk staat het vestingstadje Brielle aangegeven en ook Oostvoorne; dan Rozenburg en ook De Beer. Naar de naam Brielsche Gat is het vergeefs zoeken. Die naam verschijnt pas een eeuw later. Te lezen staat 'Monding van de Maas' met daarin 'De Vlake'. De naam van de kaart is 'Hoek van Holland'.

De topokaart die in het jaar 1850 verschijnt

Topografische kaart van omstreeks 1850 Brielsche Gat

is gedetailleerder. Er staan aanzienlijk meer namen en in beeld komt een riviermonding die de fantasie van een natuurliefhebber op hol doet slaan. In dat jaar 1850 stond de uit het eind van de veertiende eeuw daterende Sint-Catharijnekkerk van Brielle met zijn 57 meter hoge toren er al bijna vier eeuwen. Het is boeiend om vanaf 1850 de tijdlijn te volgen tot 1930, het oprichtingsjaar van de KNNV Voorne. In die periode tekende de toren van Brielle dus weer tachtig jaar bij en bleef deze het ruime kustvlakteschap van de Brielsche Maas en haar monding visueel dominant beheersen. Pas omstreeks dat oprichtingsjaar verschijnt de naam 'Brielsche Gat' op het scherm. De bewoners van Voorne hadden, noordwaarts kijkend, zicht op Rozenburg en de Beer maar daarmee was alles gezegd. Vanuit Brielle was er een veerdienst naar Rozenburg maar verder was dat eiland een moeilijk bereikbaar oord van landbouwvelden en de wijde uitgestrektheid van De Beer, waarvan de ontoegankelijkheid vanuit Voorne extra onderstreept werd door de aanwezigheid van de z.g. Vogelplaat, een immens zoutwatermoeras van getijdenslikken, riet en biezenvelden. Hoe het daar toegang is te lezen in het hoofdstuk 'Naar het wijde slijk' in Het Vogeleiland, het fameuze boek over De Beer dat verscheen in het oprichtingsjaar van de KNNV Voorne. Er zullen nog wel bewoners van Voorne zijn die zich herinneren hoe ze, staande op de Boulevard van Oostvoorne en kijkend naar het noorden, van een onbegrensde gezichtseinder konden genieten met, naar rechts, de open monding van de Brielsche Maas. Liederen die zulke netvliesbeelden meedragen zijn wél in het bezit van een leeftijd die aardig loopt in de richting van de zeer, zeer sterken.

Beeld vanaf duintjes zuidkant De Beer over Brielsche Gat heen richting Voorne. Foto van F.P.J. Kooijmans van waarschijnlijk omstreeks 1930

In de kwarteeuw die volgde na 1940 veranderde dat schouwspel grondig, een ommekeer die nog steeds doorgaat. Die ommekeer begon in 1940, het jaar dat Nederland werd bezet door de Duitsers. Deze selecteerden De Beer als een van de kernlocaties voor hun Atlantikwall. De bouwactiviteiten voor die mega kustverdedigingswerken moeten vanaf de Oostvoornse Boulevard indringend te zien geweest zijn. Dat geldt ook voor de inpoldering van het 'Vogeleiland'. De plannen hiervoor gingen al in de dertiger jaren in Haagse bestuurskamers over tafel. Die inpoldering, waarvoor op De Beer bijna zes kilometer aan dijken aangelegd werd, leverde uiteindelijk 318 hectare landbouwgrond op. Die dijktracés sloten een belangrijk deel van het resterende deel van De Beer af van het Brielsche Gat, waardoor dat terreindeel verstoken raakte van de voor het milieu van De Beer waardevolle dynamiek.

Aanleg Brielse Dam door het Brielsche Gat in 1949. Foto: F.P.J. Kooijmans

Ná WOII gingen de cultuurhistorische ingrepen door. De in 1950 voltooide Brielse Dam gaf Voorne een vaste verbinding met Rozenburg en enkele jaren later werden de plannen bekend die Rotterdam voor Rozenburg inclusief De Beer aan het uitbroeden was. Wanneer men Topotijdreis langsgaat om via kaarten bevestigd te krijgen hoezeer het voormalige Brielsche Gat en omgeving vanaf ruwweg 1960 tot heden veranderden, krijgt men mentaal wel wat te verstouwen. Staande op de Oostvoornse Boulevard is die metamorfose een voltreffer op ons netvlies.

Kluten en bergeenden

Ik keek op 30 april 1951 voor het eerst vanaf die Oostvoornse Boulevard over het